

SCIENTIFIC-METHODICAL BASES OF ADJUSTMENT AND STANDARDIZATION OF METHODS OF DIFFERENTIAL DIAGNOSTICS OF STUDENTS' INTELLECTUAL ABILITIES**Makhammadiev Shavkat Adilakhatovich**

Master's student of the Asian International University

Annotatsiya. Mazkur maqolada o'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini differensial diagnostika asosida aniqlash va baholash metodikalarini moslashtirish hamda standartlashtirishning ilmiy-metodik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda psixodiagnostik metodikalarning ta'lim tizimida qo'llanilishi, ularning madaniy va lingvistik sharoitlarga moslashtirilishi, shuningdek, ishonchliligi va validligini ta'minlash masalalari yoritilgan. Shuningdek, o'quvchilarning individual kognitiv xususiyatlarini aniqlashda differensial diagnostika yondashuvining pedagogik ahamiyati asoslab beriladi. Maqolada diagnostika metodikalarini standartlashtirish orqali o'quvchilarning intellektual salohiyatini aniqlash va ta'lim jarayonini individuallashtirish imkoniyatlari ilmiy jihatdan izohlanadi. **Kalit so'zlar:** differensial diagnostika, intellektual qobiliyat, psixodiagnostika, metodikalarni moslashtirish, standartlashtirish, kognitiv rivojlanish, pedagogik diagnostika.

Аннотация. В статье рассматриваются научно-методические основы адаптации и стандартизации методик дифференциальной диагностики интеллектуальных способностей учащихся. Особое внимание уделяется вопросам применения психодиагностических методов в образовательной практике, их адаптации к культурным и языковым условиям, а также обеспечению надежности и валидности диагностических инструментов. Подчеркивается, что использование дифференциальной диагностики позволяет выявить индивидуальные когнитивные особенности учащихся и повысить эффективность образовательного процесса. В работе обосновывается необходимость стандартизации диагностических методик для объективной оценки интеллектуального потенциала обучающихся и реализации индивидуализированного подхода в обучении.

Ключевые слова: дифференциальная диагностика, интеллектуальные способности, психодиагностика, адаптация методик, стандартизация, когнитивное развитие, педагогическая диагностика.

Abstract. This article examines the scientific and methodological foundations for adapting and standardizing methods of differential diagnostics used to assess students' intellectual abilities. Particular attention is paid to the application of psychodiagnostic methods in educational practice, their adaptation to cultural and linguistic contexts, and the reliability and validity of diagnostic tools. The study highlights the importance of differential diagnostics in identifying individual cognitive characteristics of students and improving the effectiveness of the educational process. The article also emphasizes that the standardization of diagnostic methods contributes to a more objective assessment of students' intellectual potential and supports the implementation of individualized learning approaches.

Keywords: differential diagnostics, intellectual abilities, psychodiagnostics, method adaptation, standardization, cognitive development, educational assessment.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini aniqlash, baholash va rivojlantirish masalasi muhim ilmiy hamda pedagogik muammolardan biri hisoblanadi. Ta'lim jarayonining samaradorligi ko'p jihatdan o'quvchilarning individual psixologik xususiyatlari, kognitiv imkoniyatlari va intellektual salohiyatini to'g'ri aniqlash bilan bog'liqdir. Shu sababli pedagogika va psixologiya fanlarida differensial diagnostika yondashuvi alohida ahamiyat kasb

etadi. Differensial diagnostika shaxslar o'rtasidagi individual farqlarni aniqlashga qaratilgan ilmiy yo'nalish bo'lib, u o'quvchilarning kognitiv rivojlanish darajasi, mantiqiy fikrlash qobiliyati, analitik tafakkuri va muammolarni hal qilish salohiyatini baholash imkonini beradi. Ushbu yondashuv ta'lim jarayonida o'quvchilarning individual imkoniyatlarini aniqlash, ularga mos pedagogik metodlarni tanlash va ta'limni individuallashtirish uchun muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Psixologiya fanida intellektual qobiliyatlarni o'rganish va baholash bilan ko'plab olimlar shug'ullangan. Xususan, A. Bine va T. Simon tomonidan ishlab chiqilgan intellekt testlari shaxsning aqliy rivojlanish darajasini aniqlashga qaratilgan dastlabki ilmiy metodikalardan biri hisoblanadi. Keyinchalik L. Terman, D. Veksler, R. Kettell kabi tadqiqotchilar tomonidan intellektni o'lchash va diagnostika qilishning yangi metodlari ishlab chiqildi. Mazkur metodikalar insonning mantiqiy fikrlash, xotira, diqqat, abstrakt tafakkur hamda analitik qobiliyatlarini baholash imkonini beradi. Shu bilan birga, ushbu metodikalarning aksariyati muayyan madaniy va ijtimoiy muhit sharoitida ishlab chiqilganligi sababli ularni boshqa ta'lim tizimlariga qo'llash jarayonida moslashtirish va standartlashtirish zarurati yuzaga keladi.

Psixodiagnostik metodikalarni moslashtirish jarayoni ularni yangi madaniy, lingvistik va pedagogik muhitga mos holda qayta ishlab chiqishni nazarda tutadi. Bu jarayonda test materiallarining til xususiyatlari, o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlari, ijtimoiy-madaniy omillar hamda ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari hisobga olinadi. Moslashtirish jarayoni test savollarining mazmunini qayta ko'rib chiqish, ularni o'quvchilarning madaniy tajribasiga moslashtirish hamda test topshiriqlarining tushunarligini ta'minlashni o'z ichiga oladi. Shu orqali psixodiagnostik metodikalarning natijalari yanada ishonchli va obyektiv bo'lishi ta'minlanadi.

Standartlashtirish esa diagnostika metodikasining ilmiy asoslanganligini ta'minlashga qaratilgan muhim jarayon hisoblanadi. Standartlashtirish jarayonida test topshiriqlari ma'lum bir guruh o'quvchilarda sinovdan o'tkaziladi, ularning natijalari statistik jihatdan tahlil qilinadi va normativ ko'rsatkichlar ishlab chiqiladi. Ushbu jarayon metodikaning ishonchliligi, validligi hamda diagnostik aniqligini ta'minlashga xizmat qiladi. Statistik tahlil orqali test natijalarining barqarorligi, takroriy o'lchovlarda bir xil natijalar berish darajasi hamda ularning real intellektual qobiliyatlarni qanchalik to'g'ri aks ettirishi aniqlanadi. Shu bilan birga, standartlashtirish jarayonida test natijalarini talqin qilish mezonlari ham ishlab chiqiladi.

Differensial diagnostika asosida o'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini baholash ta'lim jarayonida muhim pedagogik ahamiyatga ega. Bu yondashuv orqali o'quvchilarning individual kognitiv xususiyatlari aniqlanadi va ta'lim jarayonida differensial pedagogik yondashuvni qo'llash imkoniyati yuzaga keladi. Masalan, ayrim o'quvchilarda analitik fikrlash qobiliyati yuqori bo'lishi mumkin, boshqalarida esa kreativ tafakkur yoki tasavvur kuchli rivojlangan bo'ladi. Differensial diagnostika metodlari yordamida ana shunday individual farqlar aniqlanadi va o'quvchilarga mos ta'lim strategiyalari ishlab chiqiladi.

Shuningdek, intellektual qobiliyatlarni baholash metodikalarini moslashtirish va standartlashtirish o'quvchilarga o'quvchilar bilan samarali ishlash imkonini beradi. Diagnostika natijalari asosida o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish darajasi, kognitiv imkoniyatlari va ta'lim ehtiyojlari aniqlanadi. Bu esa ta'lim jarayonida individual yondashuvni amalga oshirish, o'quvchilarning qobiliyatlarini rivojlantirish hamda ularning intellektual salohiyatini to'liq namoyon etish uchun zarur sharoit yaratadi. Bundan tashqari, diagnostika natijalari o'quvchilarning qaysi sohalarida qo'shimcha yordamga muhtojligini aniqlashga ham yordam beradi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, psixodiagnostik metodikalarni ilmiy asosda moslashtirish va standartlashtirish o'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini yanada aniqroq baholash imkonini beradi. Bu jarayon ta'lim tizimining samaradorligini oshirish, o'quvchilarning kognitiv rivojlanishini qo'llab-quvvatlash hamda ularning individual salohiyatini rivojlantirish uchun muhim ilmiy-metodik asos bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli ta'lim tizimida differensial diagnostika metodlarini keng qo'llash, ularni milliy ta'lim sharoitiga moslashtirish va ilmiy asosda standartlashtirish dolzarb ilmiy vazifalardan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar

1. Akbarovna, I. S. (2024). PSIXOLOGIK XIZMAT ASOSLARI. *PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI*, 2(4), 54-60.
2. Akbarovna, I. S. (2023). O'smirlarda destruktiv axborotlarga nisbatan mafkuraviy immunitet shakllantirish.
3. Икромова, С. А. (2024). ЭТАПЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ КОНСУЛЬТАЦИИ. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 875-881.
4. Akbarovna, I. S. (2024). PSIXOLOGIK MASLAHAT BOSQICHLARI. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 860-866.
5. Ikromova, S. (2023). INTERPRETATION OF THE PSYCHOLOGICAL SAFETY FACTOR IN RELATION TO DESTRUCTIVE INFORMATION IN ADOLESCENTS. *Modern Science and Research*, 2(9), 390-394.
6. Ikromova, S. A. (2024). YOSHLAR VA PSIXOLOGIK KRIZISLAR. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 283-288.

